

läsekrets. Som svenskspråkig läsare är detta givetvis inget problem, utan snarare en lyx.

Referenser

- Fiorina, Morris P, Peterson, Paul E, Johnson, Bertram & Mayer, William G, 2011. *The New American Democracy*. (7:e utg.) New York: Pearson Longman.
- Gallup, 2011. Gallup WorldView Database, tillgänglig på <https://worldview.gallup.com/>, citerad 10/7 2012.
- Lipset, Seymour Martin, 1996. *American Exceptionalism: A Double-Edged Sword*. New York: W. W. Norton & Company.
- Lewis-Beck, Michael S, Tien, Charles & Nadeau, Richard, 2010. "Obama's Missed Landslide: A Racial Cost?", *PS: Political Science & Politics* 43(1), s 69–76.
- Pasek, Josh, Tahk, Alexander, Lelkes, Yphtach, Krosnick, Jon A, Payne, B. Keith, Akhtar, Omair & Tompson, Trevor, 2009. "Determinants of Turnout and Candidate Choice in the 2008 U.S. Presidential Election: Illuminating the Impact of Racial Prejudice and Other Considerations", *Public Opinion Quarterly* 73(5), s 943–994.
- Myrdal, Gunnar, 1944. *An American Dilemma: The Negro Problem and Modern Democracy*. New York: Harper & Bros.
- Sides, John, Shaw, Daron, Grossmann, Matt, & Lipsitz, Keena, 2011. *Campaigns & Elections: Rules, Reality, Strategy, Choice*. New York: W.W. Norton & Company.

Jacob Solhlberg är vikarierande universitetslektor i statsvetenskap vid Lunds universitet.
E-post: jacob.sohlberg@svet.lu.se

Moberg, Erik, 2011. *Statsvetenskap*. Lövestad: Mobergs publikationer.

Anmälan av Axel Hadenius

Erik Moberg har skrivit en bok med stora ambitioner. Syftet är att ge ut en grundläggande lärobok, som klargör och sammanfattar statsvetenskaplig teoribildning. På så sätt vill han råda bot på den splittring som har präglat bokutgivningen i ämnet. Det finns böcker om valsysteem, opinionsbildning, intresseorganisationer och om olika länder och kontinenter

(och mycket annat). Men det saknas en skrift som fokuserar på ämnets kärna – nämligen staten – och de teorier som finns om denna institution. Nu kommer alltså den skriften, och att döma av ryggens omfång har författaren lagt ner mycket arbete. Boken är på 450 sidor.

Till sitt innehåll har boken tre, delvis sammankopplade teman. I flera kapitel behandlas (I) *staternas utveckling*. Här görs först en bred historisk exposé, som sträcker sig från begynnelsen – cirka 3000 år f. Kr – och fram till idag. Vi får en kronologisk genomgång av de stater av betydelse som har funnits fram till ca 1500-talet e. Kr. Skildringen inbegriper stora delar av världskartan, från Japan/Kina/Indien, över medelhavsområdet (Egypten, Rom, Bysans, Osmanska riket m.m.) till de indianska staterna i Amerika (främst Aztekerna). Framställningen är kunnig och läsvärd men inte särskilt originell. Den baserar sig på några standardverk (i synnerhet S.E. Finers monumentala arbete från 1997, *The history of government from the earliest times*, Oxford: Oxford University Press). Och det blir ofta mest en allmän historisk beskrivning av förhållandena. Hur stater som Bysans och Osmanska riket styrdes – och hur de skiljde sig därvidlag – ges det ingen inträngande information om.

En fråga av särskild betydelse, enligt författaren, är sammanhanget mellan den våldsteknologiska urvecklingen och staternas utveckling. Olika vapen och stridsformer har skapat förutsättningar för olika slag av stater. Också på detta område görs en grundlig historisk genomgång. Men det är även här fråga om mycket allmängods. Slående är dessutom att författaren skriver om detta utan att ge så mycket som en referens till de stora namnen i ämnet (t.ex. Charles Tilly och Brian Downing).

Intressantare blir läsningen när Moberg går över till att analysera olika statstyper efter ett systematiskt schema. Han skiljer mellan olika slag av diktaturer, oligarkier och demokratier. Dessa kategorier är i och för sig

rätt grova och flytande (begreppslik skärpa har knappast varit ett huvudintresse), men Moberg visar här många gånger sin bästa sida. Han reser en rad grundläggande frågor, till exempel om olika sätt att utveckla staters resurser och om centraliseringens och decentraliseringens styrproblem. Och han kan riktigt briljera med att hitta belysande historiska exempel. Moberg kan sina stater – som en riktig kalenderbitare.

Men framställningen är ändå ojämn i kvaliteten. De intressanta frågor som ställs blir ibland mycket summariskt besvarade. Inte sällan består svaren mest av Mobergs egna funderingar. Samtidigt är bristen på koppling till forskningen ofta uppenbar. Författaren behandlar stora ämnen – som representationssystemens framväxt, enpartistater och demokratisering – utan mycket till anknytning till den omfattande forskning som bedrivits i dessa ämnen. Många stora namn och skrifter – både historiskt och i vår samtid – lyser med sin frånvaro.

Detsamma kan sägas om behandlingen av en anknytande frågeställning, nämligen sammanhanget mellan politik och ekonomi. Frågan är hur demokrati/diktatur har kunnat kombineras med marknadsekonomi/planhushållning. Resonemangen blir tämligen intetsägande.

Ett annat brett tema (II) är ambitionen att presentera ett antal *grundläggande teorier* av relevans för statsvetenskapen. Det handlar både om samhällsvetenskapliga grundprinciper och om teorier som mer specifikt rör demokratisk politik. Moberg utgångspunkter tas genomgående i den ekonomiska teorin om politik. Författare som tillhör Public Choice-skolan, och anknytande forskningsriktningar (personer som Freidrich Hayek, Anthony Downs, Mancur Olson, William Riker och James Buchanan) pekas ut som de stora idégivarna. Utan tvekan har dessa forskare, enligt min och mångas mening, gett betydande bidrag till den statsvetenskapliga teoriutvecklingen. Men att de skulle ha något slags patent på djupare insikter i ämnet – vilket Moberg

tycks anse – är det få som skulle hålla med om. Det Moberg presenterar som statsvetenskapens grundläggande teorier framstår som ett snävt urval.

Ett annat problem med Mobergs behandling av dessa teorier är att han ofta hamnar i ett mekaniskt refererande av teoremens formella struktur, utan mycket anknytning till den faktiska politiska världen. Inte mycket kommer heller ut av detta.

Bokens tredje tema (III) är däremot mera konkret – och dessutom nutidsorienterat. Här handlar det om olika *demokratiska styrelseformer*: direkt-demokratier, valsysteem, former för regeringsbildning med mera. En hel del av det som hör till den komparativa politikens konventionella kunskapsmassa blir här presenterat. Mycket är på så vis oproblematiskt. Ändå finns det en del besynnerligheter. Här ges några exempel:

- Ifråga om direkt-demokratier är det endast Schweiz som får en närmare beskrivning. Inget sägs däremot om USA, där den direkt-demokratiska formen har fått en mycket stor utbredning. Känner författaren inte till det?
- Vid behandlingen av den parlamentariska formen för regeringsbildning diskuteras hur systemet kan påverka partidisciplinen (i förstärkande riktning). Märkligt nog hävdar författaren att detta är ett fenomen som blivit förbiset i forskningen – och att det är han själv som kommer med denna insikt. Därmed visar han dock enbart sin bristande beläsenhet.
- Vad gäller partierna i USA påstår Moberg att dessa utmärks av en mycket låg intern sammanhållning. Så var det för cirka fyrtio år sedan. Sedan har det skett en radikal förändring – som bidragit till en mycket stark politisk polarisering. Det har författaren inte lagt märke till. Kanske beror det på att han i så stor grad stöder sig på litteratur från gångna tider?
- I Latinamerika tillämpas i regel proportionella val och presidentsystem – vilket är speciellt. När Moberg diskuterar

konsekvenserna av detta "antar" han att det inverkar på beslutförmågan (genom låsningar mellan de olika beslutsorganen). Det han emellertid inte tycks ha uppmärksammat är att denna kombination haft tydlig inverkan på maktbalansen, till presidenämbetets fördel, och på partiernas stabilitet, i eroderande riktning.

Dessa exempel återspeglar en allmän tendens hos författaren. Han ägnar sig till stor del åt intellektuellt "hemsnickeri". Han funderar gärna själv och antar att saker förhåller sig på ett visst sätt. Ibland slår han huvudet på spiken och säger något riktigt intressant. Men många gånger blir resonemangen rätt tomma, och i en del fall blir de minst sagt tvivelaktiga.

Det Moberg illustrerar är den talangfulle – och mycket intresserade – autodidaktens dilemma. Trots engagemanget och den tydliga begåvningen hamnar han allt för ofta lite off side – och några gånger helt fel – eftersom han inte är i kontakt med den aktuella, bästa forskningen på de områden som han gett sig in på.

Slutsatsen därmed: kan boken rekommenderas som grundläggande lärobok i statsvetenskap? Mitt svar är nej.

Axel Hadenius är professor emeritus i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

E-post: axel.hadenius@statsvet.uu.se.

Prenumerera på Statsvetenskaplig tidskrift!
www.statsvetenskapligtidskrift.se